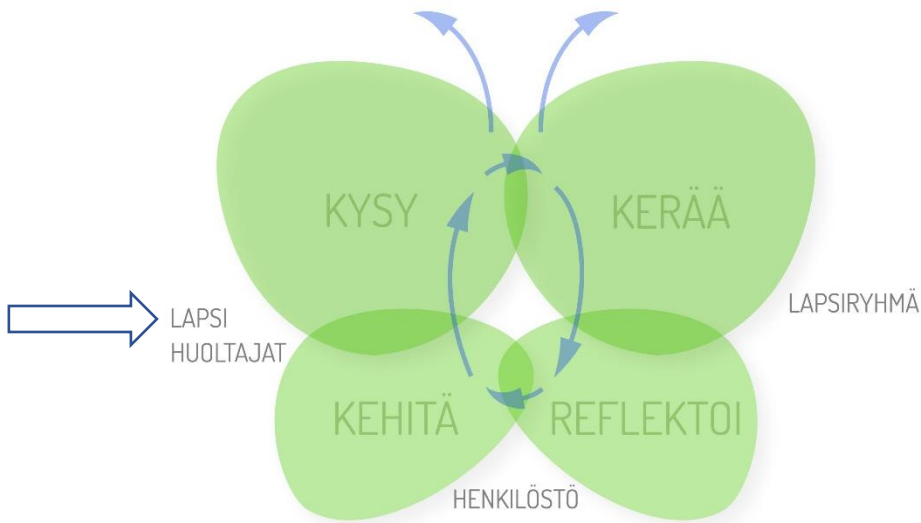

Esimerkkejä pedagogisen dokumentoinnin prosesseista eri tasoilla

1. Lapsen taso

Jokaisen lapsen yksilöllinen varhaiskasvatus rakentuu osana pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Dokumentit lapsen elämästä voivat olla väylä hänen hyvinvointinsa ja oppimiseensa. Kun dokumentteja tarkastellaan yhdessä lapsen ja huoltajien sekä muiden varhaiskasvattajien kanssa, löydetään erilaisia näkökulmia. Erilaisten näkökulmien vuoropuhelun kautta lapsen elämä piirtyy näkyviin kokonaisvaltaisella tavalla.

Kysy

Pedagogisen dokumentoinnin avulla tutustutaan lapsen elämään ja ajatuksiin ja kerätään tietoa hänen kokemuksistaan, osaamisestaan ja tarpeistaan.

- Mikä lasta kiinnostaa?
- Mitä lapsi osaa?
- Mitä lapsi tarvitsee?
- Mitä muuta haluat tietää lapsesta?
- Mitä lapsi haluaa kertoa?

On tärkeää kysyä nämä olennaiset kysymykset, mutta kysyjän on osattava myös olla avoin lapsen omille painotuksille ja näkemyksille. Keskustelut lapsen kanssa ja hänen toimintansa havainnointi ja dokumentointi voivat tuoda esiin uusia näkökulmia, joita ei välttämättä ole henkilöstön valmiissa

kysymyspatteristossa. Kysymisen prosessi ei ole mekaaninen vaan vuorovaikutteinen, ja lapsella on oikeus ja mahdollisuus suunnata keskustelua itselleen mielekkääseen suuntaan.

Kerää

Lapsen toimintaa, näkemyksiä ja kokemuksia voidaan kerätä ja tallentaa lukuisilla eri tavoilla. Voit tutustua joihinkin esimerkkeihin tämän materiaalin "[Hyvät käytännöt](#)" -osiossa.

Asetu lapsen saataville ja vuorovaikutukseen hänen kanssaan, katso, kuuntele ja keskustele hyväksyen, tasa-arvoisesti ja arvostaen.

Tarkastele lapsen toimintaa:

- havainnoi
- leiki, piirrä, musisoi ja näyttele yhdessä lapsen kanssa
- kysy ja kuuntele
- keskustele
- kirjaa muistiin
- haastattele
- ota valokuvia
- kuvaa videoita
- piirrä muistiinpanoja / karttoja.

Pyydä lasta itseään dokumentoimaan itselleen tärkeitä asioita hänelle soveltuvilla tavoilla, esimerkiksi:

- valokuvaamalla
- piirtämällä
- videoimalla
- kirjoittamalla

Tarkastele lapsen kanssa hänen dokumenttejaan, ja kirjaa muistiin keskusteluissa esiin tulevia asioita.

Lapsen dokumentit tallennetaan esimerkiksi lapsen portfolioon tai johonkin sähköiseen ympäristöön. Pedagogisen dokumentoinnin prosessissa lapsen dokumentit otetaan aktiiviseen käyttöön. Ne toimivat pohjana reflektoinnille ja toiminnan kehittämiselle.

Reflektoi

Kertyvät dokumentit ja niistä tehdyt tulkinnat rakentavat lapsen varhaiskasvatusta jatkuvalla tavalla. Niiden avulla on helppo koota tietoa ja välittää lapsen omia näkemyksiä sekä arvioida varhaiskasvatusta osana lapsen suunnitelmallista ja jatkuvaa vasuprosessia.

Jos dokumentit hautautuvat kansioihin tai tiedostoihin ilman niiden vuorovaikutteista reflektointia, dokumenteilla ei ole merkitystä lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelun ja arvioinnin kannalta, eikä kyse ole pedagogisesta dokumentoinnista.

Dokumenttien reflektointi voi tapahtua jo siinä tilanteessa, kun dokumentti tuotetaan. Esimerkiksi kun lapsi piirtää, hänen kanssaan keskustellaan siitä, mistä kuva kertoo. Samalla voidaan miettiä, antaako kuva joitakin kimmokkeita varhaiskasvatuksen sisältöjen tai menetelmien valintaan.

Tarkastele lapsen töitä hänen ja hänen vanhempiensa kanssa ja kirjaa tai tallenna keskustelun avainkohdat:

- mitä teos esittää
- minkäläisten vaiheiden kautta teos rakentui
- mikä tekemisessä oli helppoa / vaikeaa / mukavaa / tyhmää
- mitä lapsi oppi
- mitä lapsi haluaisi oppia seuraavaksi

Valitse yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa tärkeimpiä dokumentteja lapsen kasvun kansioon

- miksi juuri se valokuva tai lapsen teos valittiin

Suunnittele yhdessä lapsen kanssa, mihin suunnataan seuraavaksi

- tuumaustauko ([ks. hyvät käytännöt](#))

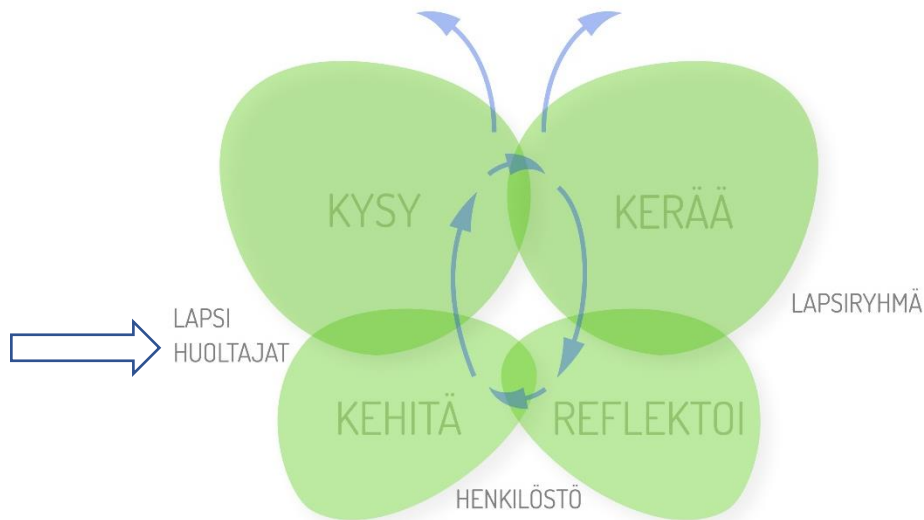
Kehitä

Lapsen vasuprosessissa toimintaa pyritään suuntaamaan ja arvioimaan dokumenttien avulla käytyjen keskustelujen kautta. Arjessa kysytyt kysymykset heijastelevat aikaisemmin tehtyjä havaintoja, asetettuja tavoitteita ja lapselle tärkeitä asioita. Kun lapsen toimintaa, näkemyksiä ja kokemuksia dokumentoidaan, kerätään materiaalia, jonka avulla lapsen varhaiskasvatusta arvioidaan ja suunnitellaan dialogisessa yhteydessä menneeseen ja tulevaan. Lapsen dokumentit nostavat esiin osaamista, onnistumista ja vahvuuksia hyvinvoinnin ja oppimisen pohjana. Niiden avulla pohditaan myös lapsen tarpeita suhteessa toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Dokumentoinnissa ei ole mieltä, mikäli sen avulla toimintaa ja toimintakulttuuria ei kehitetä

Kun yhteisissä keskusteluissa päädytään joihinkin tuloksiin ja päätetään, mistä aloitetaan ja miten edetään, ollaan jo pitkällä toimintakulttuurin kehittämisessä. Päätetyt asiat tai löydetyt kehittämisenäkökulmat nivotaan varhaiskasvatuksen arkeen niin yksittäisen lapsen kuin ryhmänkin toiminnan tasolla.

On tärkeää, että virtaus huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä jatkuu elävänä. Tiedottamisen lisäksi huoltajilta pyydetään edelleenkin näkemyksiä, ideoita tai arviointia sen suhteen, miten toiminnan kehittäminen heidän näkökulmastaan on edennyt ja miten tulisi jatkaa. Vuorovaikutteisessa ja keskusteleavassa toimintakulttuurissa dokumentit toimivat välineinä, jotka tallentavat ja kuljettavat näkemyksiä, tietoa ja kokemuksia varhaiskasvatuksen ja kodin välillä. Pedagogisen dokumentoinnin prosessissa dokumentit johtavat keskusteluun ja toiminnan muokkaamiseen.

2. Huoltajien taso

Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän korostuvat huoltajien näkemykset ja kokemukset omasta lapsestaan: hänen tavoistaan, kiinnostuksen kohteistaan, tarpeistaan ja osaamisestaan. Huoltajat voivat kertoa omat näkemyksensä lapsensa elämään liittyvistä tärkeistä asioista ja lapsestaan. Varhaiskasvattajien ammatillinen näkemys on osa lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelua. Yhdessä lapsen, huoltajan ja varhaiskasvattajien näkökulmat tuottavat tietoa ja auttavat hahmottamaan varhaiskasvatuksen merkityksiä ja ydintä juuri tämän lapsen elämässä.

Perheen ja suvun tarina ovat osa lapsen tarinaa. Kun lapsen tarinaa halutaan kuulla ja huomioida varhaiskasvatuksessa, osoitetaan samalla arvostusta ja kunnioitusta perheen tarinaan. Lapsi ei tule varhaiskasvatukseen "tyhjänä tauluna" vailla kokemuksia ja osaamista. Jo pienelläkin taaperolla on mukanaan paljon merkityksellisiä asioita omasta elämästään. Yhteistyö huoltajien kanssa lisää varhaiskasvatuksen tietoa lapsesta ja auttaa ymmärtämään asioiden välisiä suhteita ja merkityksiä. Kun huoltajat ovat mukana pedagogisen dokumentoinnin prosessissa, lapsen varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria luodaan yhdessä.

Kysy

Pedagogisen dokumentoinnin avulla varhaiskasvattajat selvittävät lapsen ja perheen historiaan ja kulttuuriin liittyviä seikkoja esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:

- Minkälaisia tapoja ja tottumuksia perheellä on?
- Minkälaisia arvoja ja kasvatuseriaatteita vanhemmilla on?
- Mistä asioista lapsi pitää, mitä hän pelkää tai mistä hän innostuu?
- Mitä lapsi osaa ja minkälaisia asioita hän parhaillaan opettelee?
- Minkälaista tukea lapsi tarvitsee erilaisissa tilanteissa?

Huoltajien näkemykset oman lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyvistä asioista ovat toimintakulttuurin kehittämisen ytimessä ja luottamuksellisia. Sen lisäksi kaikki huoltajat yhdessä muodostavat huoltajien yhteisön, joka on olennainen osa varhaiskasvatuksen oppivaa ja toimintakulttuuria kehittävästä yhteisöstä.

Tässä yhteisössä kysytään esimerkiksi:

- Minkälaisiksi toivomme lastemme kasvavan? Mitä asioita on tärkeää oppia?
- Mitä voimme tehdä varhaiskasvatuksessa ja kotona, jotta kuljemme kohti niitä tavoitteita?

Tai vielä syvällisemmin:

- Minkälaista tulevaisuutta haluamme luoda?
- Mitkä käytännön valinnat varhaiskasvatuksessa ja kotona viitoittavat tietä kohti toivotun kaltaista maailmaa?

Kerää

Huoltajien näkökulmia kerätään sekä heidän omaan lapseensa liittyen että laajemmin huoltajien yhteisönä liittyen ryhmän toimintakulttuurin muotoilemiseen.

Lapsen vasun tekemiseen liittyvässä prosessissa (ks. [lapsen vasu-tukimateriaali](#)) huoltajien näkemyksistä kerätään tietoa ennen vasukeskustelua, sen aikana ja sen jälkeen. Ennen lapsen vasukeskustelua huoltajia ohjataan pohtimaan lapsensa hyvinvointiin, kehitykseen ja oppimiseen liittyviä asioita ja kirjaamaan niitä muistiin. Tiedon keräämisen muoto voi olla muukin kuin lomake. Voidaan esimerkiksi pyytää, että huoltaja ottaa kotioloissa valokuvia lapselle tärkeistä asioista. Mitä isompi lapsi on sitä enemmän hän voi osallistua tähän oman elämänsä tärkeiden asioiden kuvaamiseen ja sanallistamiseen.

On tärkeää, että huoltajat pääsevät myös yhdessä keskustelemaan niistä asioista, jotka heille näyttävät tärkeinä oman lapsensa päiväkotiryhmän tai perhepäivähoitoryhmän toiminnassa.

Reflektoi

Lapsen vasuprosessissa huoltajien, lasten ja henkilöstön näkökulmat voidaan tuoda vuoropuheluun esimerkiksi aikaisemmin kerättyjen tekstien ja valokuvien avulla. Tällöin keskustellaan esimerkiksi mitkä asiat tuntuvat nousevan tärkeimpinä esille ja mitä se voisi tarkoittaa varhaiskasvatuksen suunnittelun ja toteutuksen kannalta. Toisaalta myös arvioidaan, miten aikaisemmin kirjatut tavoitteet ja toimintatavat ovat toteutuneet viime aikoina.

Kun dokumentointia käytetään vanhempainilloissa tai muissa huoltajien tapaamisissa, voidaan huoltajien näkemyksiä myöhemmin reflektoida yhdessä ryhmän lasten ja henkilöstön kanssa. Näin huoltajien näkemykset saadaan osaksi toimintakulttuurin kehittämistä.

Kehitä

Esimerkiksi jos vanhempainillassa tulee esiin vanhempien kiinnostus kestävään kehitykseen ja se halutaan nostaa entistä vahvemmin osaksi ryhmän toimintakulttuuria, voidaan lasten kanssa käynnistää keskustelu aihepiiristä ja alkaa muokkaamaan toimintakulttuuria ekologisempaan suuntaan.

Tästä voi aueta projektin aihe ryhmälle ja syntyä konkreettisia muutoksia toimintatapoihin. Tai huoltajien esiin tuomia asioita voidaan reflektoida koko päiväkodin palavereissa ja pohtia, olisiko toimintatapoja aiheellista tai mahdollista tarkastella lähemmin / muuttaa laajemminkin.

Vanhempainilloissa kerätyt dokumentit toimivat näiden kehittämisen muistilappuina” tai ”ideapapereina”. Myös reflektiovaiheen keskusteluja kirjataan muistiin, kootaan ja tehdään vanhemmille näkyväksi.

